

Tiedeklubi: Kuvan kieltö uskonnossa

Fokus ry:n Tiedeklubissa oli perjantaina 11.4.2014 klo aiheena "Kuvan kieltö uskonnossa". Tiedeklubi järjestettiin osana HYY:n elokuva- ja luentosarjaa "Elokuva uskonnon peilinä". Lisätietoja: <http://kavi.fi/fi/elokuvasarja/luentosarja-elokuva-uskonnon-peilina>. Aiheesta alusti kansallisen audiovisuaalisen arkiston ohjelmistonsuunnittelija, erikoistutkija **Antti Alanen**. Paneelissa puhuivat lisäksi **Johan Bastubacka** ja islamin edustajana **Deniz Bedretin** ja FM **Nina Maskulin** johti puhetta. Elokuvana esitettiin Kymmenen käskyä (1956) klo 17.00.

Kuvakiellon perusteluja ja ilmenemismuotoja eri uskonnoissa

"Kuvakiellon taustalla on eri aikoina ollut erilaisia uskonnollisia, hallinnollisia ja poliittisia syitä", **Antti Alanen** totesi aluksi. Nyt voimassa olevassa Raamatun käännöksessä todetaan: "Älä tee itsellesi patsasta äläkä muutakaan jumalankuvaa...", mutta nykyisessä katekismuksessa ei kuvakieltöä mainita, kuten ei myöskään Lutherin alkuperäisessä Vähässä katekismuksessa. Luterilaisessa perinteessä kuvakieltö ei ole ollut tärkeä asia.

Uskonnon kannalta kuvissa on ajateltu olevan epäjumalanpalvonnan mahdollisuus. Kuvakiellon noudattaminen on muuttunut suuresti ja ollut ristiriitaista myös saman uskonnon piirissä. Juutalaisuudessa on esiintynyt aktiivisia kuvien tuhoajia jo raamatullisella ajalla, samoin islamin historiassa. Kuvat on haluttu poistaa muun muassa islamin pyhästä paikasta Mekasta. Hindulaisuudessa kuvat ovat olleet tärkeitä, mutta siinäkin on ollut myös kuvakiellon vaiheita. Afrikkalaisissakin kulttuureissa kuvat on tärkeitä, mutta ylintä jumalaa ei tavallisesti esitetä. Australian alkuperäisasukkaat puolestaan eivät yleensä kuvaa vähän aikaa sitten kuolleita, koska se voisi häiritä heidän matkaansa suuren unen aikaan.

Lähetysretkillä kristityt ovat tuhonneet valloitetun maan uskonnollisia paikkoja. Hävitystyötä on tehty Amerikassa ja Afrikassa. Ranskan vallankumouksen, Venäjän vallankumouksen ja Kiinan kulttuurivallankumouksen yhteydessä on hävitetty ikiaikaista kulttuuriperintöä. Lähihistoriassakin on uutisoitu kuvien tuhoajia. Esimerkiksi vuonna 2001 Taliban tuhosi räjäyttämällä Buddhan jättiläispatsaat Afganistanissa.

Kuvakiellon erilaisia tulkintoja

Kuvakieltöä voi toteuttaa myös visuaalisessa taiteessa, mikäli kuvakiellolla tarkoitetaan esittävän kuvan kieltöä. Esimerkiksi moskeijoissa ja synagogissa ei ole esittävää taidetta, mutta ornamentteja löytyy. Nykyajan ei-esittävää taidetta on esimerkiksi abstrakti taide.

Kuvakieltöä on mahdollista soveltaa eriasteisesti. Kuvakieltö voi tarkoittaa sitä, ettei Jumalaa saa kuvata. Toisaalta kuvakieltöä voidaan soveltaa esimerkiksi kaikkeen pyhään, legendaariseen, elolliseen tai aivan kaikkeen. Toisaalta joidenkin yksittäisten asioiden, kuten kasvojen, silmien tai esimerkiksi sukupuolielimien kuvaaminen voi olla kiellettyä. Koraanissa kuvakieltöä ei ole, mutta islamissa kuvakieltöä on harjoitettu tarkoituksena vastustaa taikauskooa. Islamin uskoa on tarkoitus välittää vain sanan - ei kuvien - avulla.

Kristinuskossa uskonpuhdistuksen myötä pyhimysten kuvia ja muitakin kuvia hävitettiin. Luther otti sovittävän kannan, Zwingli ja Calvin puolestaan kielsivät kuvalliset esitykset. Yksi

Tiedeklubi pe 11.04.klo 14.30: Elokatat uskonnon peilinä: Kuvakieltö uskonnoissa
Keskustelun vetäjänä **FM Nina Maskulin**, alustajana Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ohjelmistonsuunnittelija, erikoistutkija **Antti Alanen** keskustelijoina paneelissa lisäksi yrittäjä **Deniz Bedretin** ja käytännöllisen teologian yliopistolehtori **Johan Bastubacka**.
Tiedeklubit järjestää **FOKUS ry**, www.kulttuurifoorumi.fi

perustelu kuvakiellolle on se, että Jumala on ainoa Luoja, jolloin taiteilija asettuu Luojan asemaan kuvatessaan Jumalaa tai Jumalan luomaa.

Islamin piirissä on kuvainhävityksiä, mutta se ei ole ollut absoluuttista. On keskusteltu siitä, millainen taide sopii moskeijaan. Olosuhteet ja ympäristö ovat vaikuttaneet suhtautumisessa kuviin. Esimerkiksi paimentolaistaustaiset muslimit ovat olleet ankarampia kuvakiellon suhteen ja halunneet näin ehkäistä kuvainpalvontaa ja kuvien käyttöä magian välineenä.

Kuvakielto, tabu, sensuuri ja ikonoklasmi

Yhdessä kuuluisimmista teoksistaan "Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki" sosiologi Max Weber käsitteli uskonnon yhteyttä yhteiskuntaan ja talouden kehitykseen. Weber näki kuvakiellon yhtenä tärkeänä tekijänä, joka liittyy rationaalisuuden ja älyllisyyden syntyyn ja sen voimakkaaseen korostamiseen yhteiskunnassa, mikä taas edesauttaa talouselämän kukoistusta.

Tabu on rinnakkaistermi, joka liittyy kuvakieltoon. Tabulla tarkoitetaan kieltoa, joka liittyy pyhyyteen tai epäpyhyyteen. Toinen kuvakieltoon läheisesti liittyvä termi on sensuuri. Itsesensuuria on ollut esimerkiksi Yhdysvalloissa, Englannissa ja Saksassa. Kuvakiellolla on läheinen yhteys Jumalan nimen lausumisen kieltoon 2. Mooseksen kirjassa. Juutalaiset esimerkiksi käyttävät Jumalasta sanaa Herra.

Kuvakiellolle läheinen termi on myös ikonoklasmi, jossa kulttuurin kuvia hävitetään tahallaan, ei muiden vaan nimenomaan oman kulttuurin piirissä. Ikonoklasmi eli kuvakielto tai kuvainraasto on uskonnollisten tai muiden kuvien, symbolien ja muistomerkkien tuhoamista tai niiden esittämisen kieltämistä.

Uskonto, kuvakielto ja elokuva

Uskonto on alusta alkaen kuulunut elokuvan tärkeisiin teemoihin, ja erilaisia ilmaisukeinoja on käytetty monipuolisesti. Esimerkiksi musikaaleja on tehty paljon, ja pyhäältä maalta on tehty arvokkaita dokumentteja. Fiktioita on tehty valtavia määriä, ja kärsimysnäytelmällä on ollut vuosisataisia perinteitä.

Kristuksen esittäminen on ollut vaikea kysymys elokuvissa, joten esimerkiksi 1950-luvun suurissa raamattuelokuvissa ei nähty Kristusta. Vuorisaarnakohtauksessa kuvattiin vain puheen vaikutus ihmisiin. Joskus poissaolo voi ilmaista läsnäolon paremmin. Vaikka pyhyys ja pyhä on näkymätöntä, niin taiteilija voi johdattaa meidät sitä kohti.

Paneeli ja yleisökeskustelu

Deniz Bedretin kertoi kuvakiellosta islamissa. "Kuvakielto on lapsuudessani ollut sitä, että Jumalaa ei saa kuvata, ja useissa kuvissa myös Muhammedin kasvot on peitetty", hän totesi. Syy kuvakieltoon islamissa on se, että Jumalan kuvaaminen vie harhaan. Evankelisluterilaisten lasten käsitys Jumalasta on Bedretdinin mukaan voinut olla se että Jumala on valkopartainen mies. Selvyiden vuoksi islamissa Jumalaa ei kuvata. Jumalalla ei ole sukua, eikä Jumala ole syntynyt, eikä ole synnyttänyt, ei ole mies eikä ole nainen.

Tiedeklubi pe 11.04.klo 14.30: Elokuvat uskonnon peilinä: Kuvan kielto uskonnoissa
Keskustelun vetäjänä **FM Nina Maskulin**, alustajana Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ohjelmistonsuunnittelija, erikoistutkija **Antti Alanen** keskustelijoina paneelissa lisäksi yrittäjä **Deniz Bedretin** ja käytännöllisen teologian yliopistolehtori **Johan Bastubacka**.
Tiedeklubit järjestää FOKUS ry, www.kulttuurifoorumi.fi

Tiedeklubi: Kuvan kielto uskonnossa

Käytännöllisen teologian yliopistolehtori sekä itäisen kirkon uskonnollisen taiteen asiantuntija **Johan Bastubacka** mukaan ortodoksit ajattelevat, että kuvia tulee kunnioittaa, mutta ei palvoa. Kunnioitus, joka kohdistuu kuvalle, itse asiassa välittyy myös sen alkuperälle, hän sanoi. Veistettyjä kuvia eli kolmiulotteisia kuvia idässä ei käytetä toisin kuin lännen kirkossa.

Mooses oli varhaisessa kristikunnassa tärkeä hengellisen elämän esikuva, Bastubacka kertoi. Gregorios Nyssalainen kirjoitti 300-luvun jälkipuolella kiehtovan kirjan nimeltä Mooseksen elämä. Siinä hyvin tärkeitä kohtia ovat juuri ne, jotka painottuvat *Kymmenen käskyä* -elokuvassa, Bastubacka totesi. Nämä näkökulmat ovat vaikuttaneet syvästi ortodoksiseen teologiaan ja vaikuttavat siellä yhä. Tärkein näistä ajatuksista on ollut Jumalan täydellinen toiseus. Jumala on jotakin niin suurta jotakin niin toista, että ihmisen tajunnalle kielelle, kuville mielelle, Jumala on ikään kuin pilveä ja pimeyttä. Elokuvassahan pilvi laskeutuu Siinain vuorella. Tooran teksti on vielä dramaattisempi. Mooses pyytää nähdä Jumalan, Jumala vastaa, että se on mahdotonta. Jumala on jotakin kaikille luoduille käsittämätöntä. Toinen puoli on sitten perikristillinen näkemys siitä, että Jumala on Kristuksessa ilmestynyt maailmaan ja tehnyt itse kuvan itsestään.

Yleisökeskustelussa nostettiin esiin nykyajan valtava kuvatulva. "Olennaista on se, mitä kuvilla haetaan. Islamissa se määritellään islamin sääntöjen ja moraalien pohjalta. Ihminen myös vastaa omista valinnoistaan" Deniz Bedretdin kommentoi. Johan Bastubacka jatkoi: "Kuvallinen käänne voi olla aika hienokin. Kuvallisuus on luonnollinen osa bysanttilaista kulttuuria. Ihminen on Jumalan ikoni. Kirkkorakennus on Jumalan valtakunnan ikoni. Alttari kirkossa on taivaan ikoni. Ikonit itsessään ovat pyhien kuvia, jotka toimivat välittävinä pintoina tämän ja tuonpuoleisen välillä."

Tiedeklubi pe 11.04.klo 14.30: Elokuvat uskonnon peilinä: Kuvakielto uskonnoissa
Keskustelun vetäjänä **FM Nina Maskulin**, alustajana Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ohjelmistonsuunnittelija, erikoistutkija **Antti Alanen** keskustelijoina paneelissa lisäksi yrittäjä **Deniz Bedretdin** ja käytännöllisen teologian yliopistolehtori **Johan Bastubacka**.
Tiedeklubit järjestää FOKUS ry, www.kulttuurifoorumi.fi